

מדריך למורה

כללים בברכה אחרונה – חלק 1

מבנה השיעור הכללי

משך: 90-100 דקות (שיעור כפול)

סיפור מסגרת: שני תלמידים בטיול **מגלים שברי חרס עתיק, שעליו יש כיתוב. בכל נושא שלומדים - מוצאים חלק נוסף מהחרס שאותו התלמידים מקבלים, ומנסים להרכיב את החרס ובסוף הנושא – גם לפענח את הכיתוב.**

פתיחה

שקופיות: 1-5

משך: 5-7 דקות

תיאור:

- דיאלוג פתיחה בין מוטי ויוסף: השאלה: "האם צריך לברך רק כששבעים?" "ואכלת ושבעת וברכת" – מהי משמעות הפסוק?
- גילוי החרס העתיק
- הצגת מפת הנושאים (8 נושאים)
- פעילות: דיון כיתתי על השאלה הפותחת

1. מקור מהתורה לברכת המזון

שקופיות: 6-12

משך: 18-20 דק'

מקורות בספר: הלכות ד'-ה'

תוכן עיקרי:

- לימוד הפסוקים מדברים פרק ח: פסוקים ח-י
- הבנת הציווי "ואכלת ושבעת וברכת"
- הבנת הסמיכות: מברכים ברכת המזון על לחם כיוון שבפסוק הסמוך לציווי על ברכת המזון, מוזכרת אכילת לחם.
- מאכלי מזונות (לא לחם גמור) - ברכת מעין שלוש.
- פירות שבעת המינים, גם כן ישנה סמיכות לציווי אך סמיכות רחוקה יותר, 2 פסוקים לפני הציווי על ברכת המזון - גם ברכת מעין שלוש.
- ברכת המזון היא דאורייתא, ברכת מעין שלוש היא דרבנן.

פעילויות:

1. **במצגת:** לחיצה על המאכל הקרוב ביותר לציווי (שקופית 7)
2. **במצגת :** לחיצה על פירות שבעת המינים (שקופית 9)
3. **השלמת טקסט: תלמידים מקבלים מילים מודפסות להשלמת התרשים שעל המצגת:**
מקרינים את המצגת על הלוח ולא על מסך, ואז כל תלמיד בתורו תולה את המילים שלו על הלוח במקום המתאים בתרשים (שקופית 11)
4. **סיום:** מוצאים את שבר החרס הראשון, **התלמידים מקבלים אותו "פיזית". חלק מס' 1 מתוך קובץ שברי החרס.**

הכנה נדרשת:

- להדפיס פעם אחת את קובץ - מילים להשלמת התרשים, לגזור.
- להדפיס את קובץ שברי החרס (מס' 1) שברי החרס. הנספח מכיל כמות ל-10 תלמידים. להדפיס עוד בהתאם למס' התלמידים, ולגזור.

2. סוגי ברכות אחרונות

שקופיות: 13-24

משך: 13-16 דק'

תוכן עיקרי:

- הצגת שלוש הברכות האחרונות: ברכת המזון, מעין שלוש, בורא נפשות
- ידע כללי על הברכות, על אילו מאכלים מברכים איזו ברכה ועוד.
- פעילות מרכזית - חידון כיתתי:** שאלות, כל שאלה על שקופית נפרדת.
- לכל שאלה, התשובה היא או ברכת המזון, או ברכת מעין שלוש, או ברכת בורא נפשות.
- התלמידים לוחצים על הברכון הנכון – הברכה האחרונה שהיא התשובה לשאלה.
- הצעה: חלוקה לקבוצות תחרותיות עם ניקוד

שאלות החידון:

1. איזו ברכה חובה מהתורה?
2. איזו ברכה מברכים אחרי שתיית כוס יין?
3. איזו ברכה מברכים אחרי אכילת מנת בשר?
4. איזו ברכה מברכים אחרי אכילת תמרים?
5. איזו ברכה מברכים אחרי אכילת פיתת כוסמין?
6. איזו ברכה מברכים אחרי אכילת לחמנית שיפון?
7. איזו ברכה מברכים אחרי שתיית מים?
8. איזו ברכה מברכים אחרי אכילת מאפה שמרים עם שוקולד?
9. איזו ברכה דומה במבנה שלה לברכת המזון?
10. איזו ברכה מברכים אחרי אכילת סלט פירות (תפוחים, תפוזים, בננות)?

סיום: מקבלים שבר חרס נוסף – מקובץ שביר החרס - חלק מס' 2

3. מבנה ברכת המזון

שקופיות: 25-34

משך: 15-18 דקות

תוכן עיקרי: הכרת המבנה של ברכת המזון: שלוש ברכות דאורייתא וברכה אחת דרבנן. הבנת התוכן הכללי של הברכות ומקורן – מי חיבר כל ברכה ומתי.

ברכה	נושא	מחבר	תקופה
ברכת הזן	תודה על המזון	משה רבינו	המן במדבר
ברכת הארץ	תודה על הארץ	יהושע	כניסה לארץ
רחם	בנין ירושלים	דוד ושלמה	בניין בית המקדש, נוספה תוספת לאחר חורבן בית ראשון
הטוב והמיטיב	תודה על קבורת הרוגי ביתר ובקשות שונות	חז"ל	קבורת הרוגי ביתר, אחרי חורבן הבית השני.

1. **במצגת:** לחיצה על כל חלק במבנה להצגת הברכה (צילום מהסידור) וקריאת הדברים של ילד בן אותה התקופה על התוכן של הברכה. (שקופית 25)

2. **מילוי טבלה:** לאחר ההצגה במצגת, **התלמידים מקבלים דף המבנה של ברכת המזון עם מסגרות להשלמה.** התלמידים ממלאים את המילים במסגרות בהתאם. מומלץ בקבוצות.

למעוניינים לעבוד על כך בקבוצות – ישנו להדפסה גם קובץ: **מבנה – ילדים מספרים** – סיפוריהם של ילדי הדורות מהמצגת בצורה מרוכזת, כדי שיהיו לעיני התל" בקבוצה (במצגת זה מופיע בשקופיות שונות, וכאן זה מרוכז בדף אחד)

הכנה נדרשת: להדפיס את **דף המבנה של ברכת המזון עם מסגרות להשלמה**. בהתאם למס' התלמידים.

דף הילדים המספרים – למעוניינים לעבוד על כך בקבוצות

סיום: מקבלים שבר חרס נוסף – מקובץ שברי החרס - חלק מס' 3

4. ברכת מעין שלוש

שקופיות: 35-41

משך: 22-27 דקות

מקורות בספר: הלכות ו'–י"ב

תוכן עיקרי:

- מבנה הברכה: שלושה סוגי פתיחות וסיומים (חתימות) בהתאם לשלושה סוגי מאכלים, שעליהם מברכים את ברכת מעין שלוש: מזונות, פירות משבעת המינים, יין
- מדוע נקראת הברכה "מעין שלוש"? כי היא מהווה קיצור ל-3 הברכות העיקריות של ברכת המזון (וגם לברכה הרביעית שהיא דרבנן)
- מציאת הדמיון למבנה ברכת המזון

פעילויות:

1. **קריאת הלכות ו'–ז'** ולחיצה במצגת על כל סוג מאכל לגילוי הנוסח המתאים (שקופית 36)

2. **דיון כיתתי:** למה נקראת "מעין שלוש"? (שקופיות 37-38)

3. **השוואה ויזואלית:** לחיצה על מילים דומות בין ברכת מעין שלוש לברכת המזון (שקופית 39)

• **הצעה:** פתיחת סידור אמיתי והשוואה מעשית

4. **משחק זיכרון בקבוצות על הלכות ח'–י"ב** (שקופית 40)

• **הכנה נדרשת:** הדפסת **משחק זיכרון – שאלות ותשובות (מוגש בשתי רמות – עם ציון ההלכה – המקור לתשובה, וללא**

למשחק זיכרון – שאלות ותשובות (מוגש בשתי רמות – עם ציון ההלכה – המקור לתשובה, וללא

סיום: מקבלים שבר חרס נוסף – מקובץ שברי החרס - חלק מס' 4

5. בורא נפשות

שקופיות: 42-44

משך: 10 דק'

מקורות בספר: הלכות א'–ב'

תוכן עיקרי:

- על אילו מאכלים מברכים בורא נפשות
- תוכן הברכה: ה' נותן לנו גם את כל מה שאנחנו צריכים, וגם דברים שנועדו להנאה. (הבדל בין "חסרון" ל"להחיות בהם נפש כל חי")
- הדגשת ההגייה הנכונה בברכה: ברוך **ה'** (עם צירה) העולמים ולא **ה'** העולמים

פעילויות:

1. **קריאת הלכה א'** ולחיצה במצגת על הארוחות שאחריהן צריך לברך רק בורא נפשות ולא מעין שלוש. (שקופית 42)

2. **קריאת הלכה ב' והבנת התוכן:** במצגת יש תמונות של מאכלים שונים. אילו מאכלים נכנסים להגדרת "חסרון" ואילו ל"להחיות בהם נפש"? ניתן לדון על כך כדי להבין את תוכן העניין, שהקב"ה ברא בשבילנו גם דברים נחוצים וגם דברים שלא נחוצים. אין תשובות חד משמעיות איזה מאכל שייך לאיזו קטגוריה וניתן להתווכח על כך. זה נועד רק להמחשה. (שקופית 43)

3. תשומת לב להגייה הנכונה בסוף הברכה (שקופית 44)

סיום: מקבלים שבר חרס נוסף – מקובץ שברי החרס - חלק מס' 5

סיכום וסיום**שקופית:** 45 **משך:** 2-3 דקות **תיאור:**

- סיכום: למדנו על כל סוגי הברכות האחרונות
- תצוגת מפת הנושאים: הושלמו נושאים 1-5
- נושאים 6-8 יילמדו בשיעורים הבאים (שיעורי המאכלים החייבים בברכה, מקום וזמן הברכה, דיני שכחה וספק)

הכנות נדרשות למורה לפני השיעור

1. שבירי חרס לחלוקה לתלמידים לאחר סיום כל חלק – להדפיס בהתאם למס' התלמידים (בנספח עצמו יש ל10 תלמידים) ולגזור.

2. כרטיסיות מילים להשלמת התרשים – להדפיס ולגזור
 o סלוטייפ/מגנטים להצמדה ללוח

3. להדפיס את דף המבנה של ברכת המזון עם מסגרות להשלמה, ודף הילדים המספרים – למעוניינים לעבוד על כך בקבוצות.

4. משחק זיכרון על הלכות ח'-י"ב, הדפסה לפי מס' הקבוצות. לגזור. ניתן לתת לכל קבוצה לגזור בעצמה את המשחק ואז לשחק.

5. סידורים, ספרי הלכות והליכות.

בהצלחה!